

A jövő nem egy hely, ami felé haladunk,
hanem a tudatunkban élő idea.
Valami, amit megvalósítunk,
és ami ezáltal megváltoztat minket.
(Stephen Grosz)

Hogyan fürkesszük a jövőt?

Matthias Horx szabályai a jövőkutatásról¹

Matthias Horx a német nyelvterület legismertebb jövőkutatója. Az utóbbi időben a jövőkutatás mentálpszichológiai dimenziója foglalkoztatja: hogyan konstruáljuk mi, egyének és a társadalom a jövőt. Ezt az irányzatot „neurofuturizmusnak” nevezik, a változások kognitív tudományának. Horx megmutatja, hogyan torzítják el a félelmek és a mítoszok jövőképünket, hogyan vezetnek az ősi érzések téves prognosztikai feltételezésekhez, és mégis, e torzítások ellenére, hogyan ismerjük meg a világot és a változást. A könyv 15 és fél szabályt állít fel arra vonatkozóan, hogyan tudunk konstruktív módon összekapcsolódni a jövővel.

„Az ember ’jövőlény’ (Zukunftwesen). A teremtő ember vagyunk, akinek az elképzeléseiből folyamatosan jön létre a változás. A jövőképzeteink teremtik meg a jövőt egy állandósult visszacsatolós folyamatban. ... Ahhoz, hogy megértsük a jövőt, először magunkat, mint ’jövőlényeket’ kell megértenünk. Nincs jövő nélkülünk. A jövő nem olyan, mint egy mozdony, mely váratlanul rántör az alagútból. Nem is egy megváltoztathatatlan állapot, hanem egy folyamat. *Work in progress*. A hatásunkra jön létre. A születésünkkel egyidőben. A tudatunkban jön létre. Nem holnap, hanem most.” – olvashatjuk a könyv bevezetőjében.

Szimpatikus nekem ez a korlátlan magabiztosság (amit inkább korlátoltnak neveznék). Különösen az, hogy a jövő nem egy alagútból váratlanul rántörő mozdony. És hogy nincs jövő nélkülünk, a jövő a tudatunkban jön létre, a hatásunkra. Tagadhatatlan, hogy szerepünk van jövőnk formálásában. De hogy az kizárólag rajtunk múlna? És hogy ez a híres jövőkutató ne látná azt, hogy a technológia mennyire öntörvényű, és hogy mennyire visz, sodor magával? Ez maga a szubjektivizmus önkénye, a totális voluntarizmus.²

¹ Matthias Horx: 15 ½ Regeln für die Zukunft. Econ, Berlin 2019.

² Ember és technológia viszonyáról lásd „Technofilozófia” c. írást, készülő tanulmánykötetünkben. (Individualizáció, személyiség, mesterséges intelligencia.)

Horx 15 és fél szabálya a jövőről (für die Zukunft)³:

1. Óvakodj a futurista szarságoktól! (bullshit)
(azért sok figyelemreméltó fantáziálás van bennük!)
2. Minden trend létrehozza a maga ellentrendjét.
(ez igaz, sőt, alapvető dialektika)
3. A régi mindig visszatér és megújítja önmagát.
(talán ez is igaz)
4. Bízzál a természetes intelligenciában, ahelyett, hogy a mesterséges intelligenciától félnél.
(hát, én ezt nem merném állítani)
5. Értsd meg a technika és az ember igazi ko-evolúcióját.
(a Bevezetőből idézettek nem arra utalnak, mintha ő értené)
6. Ismerd fel a látomások igazi értelmét.
(na, erre kíváncsi vagyok, mik is azok)
7. Ne téveszd össze magadat a félelmeiddel.
(mi más lennék? – mint a félelmeim, meg a bátorságaim, meg a vágyaim, összessége?)
8. Tanulj meg a jövőből kiindulva gondolkodni.
(ez jól hangzik; de ahhoz először el kell képelnem a jövőt)
9. A jobb kérdések megalkotását tartsd szem előtt, és ne a helyes válaszokra törekedj.
(na, ez az, amivel maradéktalanul egyetértek)
10. Szabadítsd meg magad a jövő terhétől.
(ez majdnem úgy hangzik, mint a gonosztól; nehéz feladat – egy fenyegető jövő iránt – melyet most „konstruálunk meg” az utódainknak – nem érezni felelősséget)
11. Békülj meg az új világtrend(ettlenséggel).
(ha a jövő rajtunk múlik, a mi szüleményünk, miért kellene megbékülni azzal, ha rendetlen jövőt alkotunk?)
12. Békülj meg azzal, hogy a világon egyenlőtlenség van.
(eddig ez az egyetlen tanács, amit maradéktalanul elfogadok – meg a következő)

³ Ez a 15 és fél az embert Fellini 8 és felére emlékezteti. De akkor már miért nem 16 és fél? – olyan nehéz lett volna még egyet összekaparni? – Bár igaz, a 8 és fél duplája 17.

13. Szokj hozzá, hogy a világ lassan egyre jobb lesz, de sohasem lehet „jó”.
(lásd előbb; bár ha a jövő rajtunk múlik, és mi netán-tán egy olyan jövőt szeretnénk, ahol egyenlőség van, miért béküljünk ki az egyenlőtlenséggel?)
14. Lépj túl a pesszimizmuson és az optimizmuson, légy possibilista! (Lehetőségpárti)
(helyes, ezzel is egyetértek)
15. A jövőt a sikeres kapcsolat(ok) alakítják ki.
(ehhez el kell majd olvasni, hogy mi a fenét ért alatta)

15 ½ A JÖVŐ ELHATÁROZÁS KÉRDÉSE

(hát ez egy nagy baromság – de kétségtelen, lelkesítő, és a gyakorlatban mi mást vallanánk, mi máshoz tartanánk magunkat, ha nem ehhez...)

Ezt rövid előzetesnek szántam, figyelmetek felkeltésére. Aki tud németül, és hozzájut a könyvhöz, olvassa el. Idővel majd írok egy teljes könyvismertetést.

Göd, 2020. július 26.

Kiss Károly